Szanowni Czytelnicy!

Z przyjemnością oddajemy kolejny tom 17 *Antiquitates Mathematicae* W pięciu działach opublikowaliśmy 11 artykułów napisanych przez 16 autorów z kraju i zza granicy, z których 5 opublikowanych jest w języku angielskim i 6 w języku polskim.

Z przykrością informujemy, że w 2023 roku zmarły dwie osoby zasłużone dla rozwoju historii matematyki w Polsce: 23 stycznia dr hab. Witod Więsław i 25 listopada dr Zofia Pawlikowska-Brożek.

Zofia Pawlikowska-Brożek była członkiem Komitetu Naukowego Antiquitates Mathematicae oraz pierwszą przewodniczącą Komisji Historii Matematyki przy Zarządzie Głównym PTM. Funkcje te pełniła w latach 1977-2000. Między innymi kierowała zespołem przygotowującym słownik biograficzny matematyków polskich, była inicjatorką konferencji z historii matematyki i wielu innych cennych przedsięwzięć na rzecz historii matematyki. Wspomnienie o Niej zamieszczamy w obecnym tomie. Dłuższe, całościowe opracowanie jej dorobku naukowego jest w przygotowaniu. Znajdą się w nim m.in. spis publikacji, biogramów, wstępów do tomów ze Szkół Historii, etc.

Witold Więsław kierował Komisją Historii Matematyki w latach 2000-2011, do czasu jej zawieszenia. W 2007 roku ukazał się pierwszy numer naszego czasopisma dzięki staraniom Witolda Więsława i ówczesnego prezesa PTM Stefana Jackowskiego. Wkrótce ukazały się dwa następne tomy[1]. W. Więsław zajmował się organizacją konferencji z historii matematyki aż do 2022 (w Iwoniczu Zdroju i Będlewie). W 2023 r. konferencja z historii matematyki w Będlewie, na wyraźną prośbę W. Więsława, została zorganizowana przez Lecha Maligrandę. W trakcie konferencji L. Maligranda, przy obecności syna W. Więsława – Szymona, przedstawił jego sylwetkę naukową i działania na rzecz historii matematyki. Sprawozdanie z tej konferencji publikujemy w niniejszym numerze Antiquitates Mathematicae. L. Maligranda, pracuje nad rozszerzonym biogramem W. Więsława, który planujemy opublikować w kolejnym tomie Antiquitates Mathematicae.

W dziale **Historia Matematyki w Polsce** zachęcamy do lektury artykułu "Stairs: The Only Way"(En), którego autorami są pracujący

[1]Zob. Słowo wstępne AM vol.9 (2015)

w USA J. Shilleto, James T. Smith – uczniowie A. Tarskiego. Publikują niezwykle ciekawe rozwiązanie problemu postawionego przez Tarskiego w 1931. W tym samym dziale Jan Koroński przedstawia sylwetki naukowe zapomnianych nieco matematyków związanych z Krakowem Jana Musiałka (1922-1996) i Genowefy Majcher (1919-1992).

W dziale **Historia i filozofia matematyki** polecam lekturę artykułu naszych przyjaciół (w kontekście działań na rzecz środowiska historyków matematyki) z Pragi Jindřicha Bečváře i Martiny Bečvářovej dotyczącego Josefa Frantiska Smetany (1801-1861), który był wybitnym przyrodnikiem, uczył fizyki, nauk przyrodniczych i języka czeskiego w gimnazjum, był autorem podręczników do historii, astronomii i fizyki. Znaczna część jego wyników ujrzała światło dzienne dopiero po jego śmierci. Drugi artykuł w tym dziale przygotował międzynarodowy zespół pięciu autorów: Peter Heinig, Mikhail Katz, Karl Kuhlemann, Jan Peter Schäfermeyer, David Sherry z Niemiec i USA. Wspomniana praca dotyczy kontrowersyjnego modernizmu Kleina i analizy poglądów Hilberta i Kleina na tematy związane z intuicją, logiką i fizyką.

W dziale **Biografie** przedstawiamy dwie ciekawe historie dotyczące ukraińskiego historyka matematyki prof. nauk matematycznych Wiaczesława Dobrowolskiego i prof. Rubina (Roberta) Schattena (1911-1977), absolwenta matematyki na UJK pracującego po II wojnie światowej w USA. Współautorem obydwu publikacji jest Lech Maligranda. Pierwszą przygotował wspólnie z prof. Janem Strelcynem z Paryża. W. Dobrowolski jest mniej znaną postacią wśród historyków matematyki w Polsce. Czytelnik zechce się zapoznać się z pełną bibliografią prac z zakresu historii analizy matematycznej, geometrii analitycznej, teorii równań różniczkowych i innych zagadnień z zakresu historii matematyki. Zacytujemy fragment jego smutnej wypowiedzi zawartej w artykule dotyczącej życia pod komunistyczną władzą: *„Uważam za bardzo ważne aby na przykładzie prawdziwej historii jednej rodziny pokazać w jakich warunkach byli zmuszeni żyć ludzie w byłym ZSRR, gdzie w ciągu wielu dziesiątków lat zostały pogwałcone święte pojęcia sumienia, honoru, przyzwoitości, ludzkiej godności. Partia komunistyczna porodziła i wychowała całą kastę karierowiczów i urzędników najprzeróżniejszej maści . . . ”*. Drugą pracę L. Maligranda napisał wspólnie z prof. Jarosławem Prytułą ze Lwowa, któremu nasze środowisko zawdzięcza nieocenioną pomoc podczas korzystania z Archiwum Obwodowego i Archiwum Uniwersyteckiego we Lwowie. Autorzy przedstawili mniej znaną u nas sylwetkę polsko-amerykańskiego matematyka, który ukończył studia matematyczne w 1933 r. na UJK we Lwowie - Rubina (Roberta) Schattena

(1911-1977).

W dziale **Historia zastosowań matematyki** przedstawiamy dwa artykuły. Pierwszy autorstwa Krzysztofa Szajowskiego mówi o dokonaniach Bertolda Franciszka Lysika (1925-2022), który był specjalistą teorii sprężystości, mechaniki ośrodków ciągłych, dynamiki oraz analizy wymiarowej. W drugim Anna O. Yulina zajmuje się historią równań różniczkowych eliptycznych, które wykorzystano w opisie obrotu ciała sztywnego (artykuł w języku angielskim).

W 2023 Zarząd Główny powołał nowego Redaktora Naczelnego naszego czasopisma. Niżej podpisany pełnił tę funkcje nieprzerwanie od 2014. Czas na zmiany, funkcję tę pełni od początku 2024 r. dr Małgorzata Terepeta, prof. Politechniki Łódzkiej. Na prośbę nowej Redaktor zgodziłem się pełnić funkcję z-cy Redaktora. Chcemy, żeby linia wydawnicza czasopisma była zachowana, a zmiany nie były zbyt gwałtowne. Skład Redakcji zaproponowany przez Redaktor Terepetę znajduje się na portalu Antiquitates Mathematicea.

Dziękuję Redaktorom: W.Piotrowskiemu, Z.Pogodzie, M. Stawiskiej-Friedland, K. Szajowskiemu, którzy mieli wpływ na rozwój czasopisma. Po kilkuletnich staraniach udało się nam osiągnąć sukces: czasopismo znalazło się na ministerialnej liście czasopism punktowanych. Dziękuję sekretarzom redakcji Monice Kaczmarz i Markowi Skarupskiemu za ich wkład w rozwój czasopisma. Dziękuję też za współpracę Komitetowi Naukowemu czasopisma, korektorom języka polskiego i angielskiego, redaktorowi statystycznemu.

Życzę miłej lektury, a Następcy, Pani Profesor M. Terepecie, życzę dobrych współpracowników i wybitnych autorów publikacji.

Informujemy, że na podstawie weryfikacji informacji z ankiety ewaluacyjnej oraz analizie wydań czasopisma z 2022 roku, wyznaczona została wartość wskaźnika Index Copernicus Value (ICV) za rok 2022: ICV 2022 = 85.50. Zapraszamy do lektury.

Stanisław Domoradzki
Redaktor naczelny

Dear Readers,
we are pleased to present the next volume, 17 (2023), of *Antiquitates Mathematicae*. In five sections we published 11 articles written by 16 authors, 5 of them are in English and 6 in Polish.

With deep sorrow we announce the sad demise of two persons who passed away in 2023: on January 23 Dr. Hab. Witod Więsław and on November 25 Dr. Zofia Pawlikowska Brożek. They had outstanding achievements in development of history of mathematics in Poland.

Zofia Pawlikowska-Brożek was a member of the Scientific Committee of Antiquites Mathematicae and the first chairwoman of the Committee for the History of Mathematics of the Main Board of the Polish Mathematical Society (PTM). She held these positions from 1977 to 2000. Her activities included supervising the team preparing biographical dictionary of Polish mathematicians. On her initiative conference on history of mathematics was organised and other valuable projects were undertaken. Her memory will be presented in the current volume. A longer, comprehensive study of her scientific achievements is in preparation. It will include, among other things: the list of publications, biographical notes, introductions to volumes of the Schools of History, etc.

Witold Więsław headed the Commission for the History of Mathematics in the years 2000-2011, until its suspension. In 2007 the first issue of our magazine was published thanks to the efforts of Witold Więsław and the then president of PTM, Stefan Jackowski. Two more volumes were soon published. W. Więsław was responsible for organising conferences on the history of mathematics until 2022 (in Iwonicz Zdrój and Będlewo). In 2023 a conference on the history of mathematics in Będlewo, at the express request of W. Więsław, was organised by Lech Maligranda. During the conference L. Maligranda, in the presence of W. Więsław's son – Szymon, presented his scientific profile and activities for the history of mathematics. The report from this conference is published in this issue of Antiquitates Mathematicae. L. Maligranda is working on an extended biographical note of W. Więsław, which we plan to publish in the next volume of Antiquitates Mathematicae.

In the **History of Mathematics in Poland** section we encourage you to read the article Stairs: The Only Way, authored by J. Shilleto and James T. Smith, students of A. Tarski, working in the USA. They publish an extremely interesting solution to the problem posed by Tarski in 1931. In the same section Jan Koroński presents the scientific profiles of Jan Musiałek (1922-1996) and Genowefa Majcher (1919-1992) – slightly forgotten mathematicians associated with Kraków.

In the **History and philosophy of mathematics** section I recommend

reading the article by our friends (in the context of activities for the community of mathematics historians) from Prague, Jindřich Bečvář and Martina Bečvářová, about Josef Frantisek Smetana (1801-1861), who was an outstanding naturalist, taught physics, natural sciences and Czech language in a high school. He was an author of history, astronomy and physics textbooks. Much of his results came to light only after his death. The second article in this section was prepared by an international team of five authors: Peter Heinig, Mikhail Katz, Karl Kuhlemann, Jan Peter Schäfermeyer, David Sherry from Germany and the USA. The above work concerns Klein's controversial modernism and the analysis of Hilbert and Klein's views on topics related to intuition, logic and physics.

In the **Biographies** section we present two interesting stories about a Ukrainian historian of mathematics, professor of mathematical sciences Vyacheslav Dobrowolski and prof. Rubin (Robert) Schatten (1911-1977), a graduate of mathematics at the Jan Kazimierz University in Lviv, working in the USA after World War II. The co-author of both publications is Lech Maligranda. The first one was prepared together with prof. Jan Strelcyn from Paris. W. Dobrowolski is a less known figure among historians of mathematics in Poland. The reader is invited to study the complete bibliography of works on the history of mathematical analysis, analytical geometry, the theory of differential equations and other topics in the history of mathematics. We will quote a extract of his sad statement, included in the article, about life under the communist rule: *"I think it is very important to use the example of a true story of one family to show the conditions in which people were forced to live in the former USSR, where for many decades the sacred concepts of conscience were violated, honor, decency, human dignity. The communist party gave birth to and raised a whole caste of careerists and officials of all sorts..."*. L. Maligranda's second work was written together with prof. Jarosław Prytula from Lviv, to whom our community is deeply grateful for the invaluable help that has been given in the use of the District Archives and the University Archives in Lviv. The authors presented a less known profile of a Polish-American mathematician who graduated in mathematics in 1933 at the UJK in Lviv - Rubin (Robert) Schatten (1911-1977).

In the **History of applications of mathematics** section, we publish two articles. The first, by Krzysztof Szajowski, presents interesting achievements of Bertold Franciszek Lysik (1925-2022), who was a specialist in the theory of elasticity, continuum mechanics, dynamics, and dimensional analysis. In the second, Anna O. Yulina looks at the history of the formation of the apparatus of the theory of elliptic functions in Abel, Jacobi, Weierstrass, and Somov's works. This article also contains a sketch of a solution to the classical problem of rotation of a rigid body around a fixed point using hyper-eliptic functions (article in English).

In 2023 the Management Board appointed a new Editor-in-Chief of our

magazine. The undersigned has been performing this function continuously since 2014. It is time for changes; this function has been held since the beginning of 2024 by Dr. Małgorzata Terepeta, Professor of the Lodz University of Technology. At the request of the new Editor, I agreed to serve as the Deputy Editor. We want the editorial line of the magazine to be maintained and the changes not to be too sudden. The composition of the Editorial Team proposed by Editor Terepeta can be found on the Antiquitates Mathematicea website.

I would like to thank the editors: W. Piotrowski, Z. Pogoda, M. Stawiska-Friedland, K. Szajowski, who influenced the development of the magazine. After several years of efforts, we managed to achieve a success: the magazine was included in the ministerial list of rated journals. I would like to thank the editorial secretaries, Monika Kaczmarz and Marek Skarupski, for their contribution to the development of the magazine. I also thank the journal's Scientific Committee, Polish and English proofreaders, and statistical editor for their cooperation.

I wish you a pleasant reading. I wish my successor, Professor M. Terepeta, good collaborators and outstanding authors of publications.

We inform that on the basis of verification of information from the evaluation poll and the analysis of the issues of the journal from 2022 the Index Copernicus Value (ICV) for the year 2022 was determined as: ICV 2022 = 85.50. We invite you to read the journal.

Stanisław Domoradzki
Editor in Chief